

SUMMARIES IN POLISH

Agnieszka BECLA, Stanisław CZAJA

SYSTEM RACHUNKU KOSZTÓW WSPÓŁCZESNYCH NEGATYWNYCH ZJAWISK ŚRODOWISKOWYCH – WYBRANE UWAGI METODYCZNE

STRESZCZENIE: Artykuł zawiera pomysł zbudowania systemu rachunków kosztów dla współczesnych negatywnych zjawisk o charakterze katastrof naturalnych oraz antropogennych, w tym ekologicznych. Zjawiska te traktowane są jako „czarne łabędzie”, a zatem zjawiska o wysokim poziomie zagrożenia i szerokich, różnorodnych, głównie negatywnych skutkach. Autorzy przedstawili wybrane metodyczne sugestie dotyczące włączenia do systemu ewidencji różnych rodzajów skutków takich zjawisk i ich pieniężnej waloryzacji (czyli ujęcia kosztowego). Artykuł ma charakter wprowadzenia do dalszej, pogłębionej dyskusji nad tymi wyzwaniami. Biorąc pod uwagę pojawiające się problemy (zjawiska i procesy) należą one do najważniejszych zagadnień dla ekonomii, ekonomii ekologicznej i ekonomii środowiskowej. Nie są jednak zbyt często podejmowane w literaturze.

SŁOWA KLUCZOWE: system kosztów, skutki i koszty negatywnych zjawisk, negatywne zjawiska środowiskowe, zjawiska typu „czarny łabędź”

Grażyna BORYS

WSTĘPNA OCENA UWZGLĘDNIENIA NARZĘDZI PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W MIEJSKICH PLANACH ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU. PRZYKŁAD WYBRANYCH POLSKICH MIAST

STRESZCZENIE: Przedmiotem badań zaprezentowanych w opracowaniu jest ocena uwzględnienia narzędzi planowania przestrzennego w miejskich planach adaptacji do zmian klimatu na przykładzie 15 miast polskich liczących ponad 100 tys. mieszkańców. Ocena została przeprowadzona za pomocą trzyetapowej analizy porównawczej. Na pierwszym jej etapie dokonana została identyfikacja tematycznych obszarów adaptacji, w których wykorzystane zostały narzędzia planowania przestrzennego. Na jej drugim etapie, na tle ogólnego przeglądu narzędzi planowania przestrzennego, wskazano te, które można było przypisać do wyróżnionych tematycznych obszarów adaptacji miast do zmian klimatu. Natomiast na jej trzecim, ostatnim etapie dokonano zsumowania ilości wykorzystanych narzędzi oraz poddano je syntetycznej charakterystyce z wykorzystaniem wybranych kryteriów.

Przeprowadzone badania stanowią pierwszą, wstępną próbę empirycznej weryfikacji powszechnie wysuwanej w literaturze hipotezy, że planowanie przestrzenne i polityka przestrzenna odgrywają kluczową rolę w procesie adaptacji miast do zmian klimatu.

SŁOWA KLUCZOWE: klimat, adaptacja, planowanie przestrzenne

Piotr ADAMIK

OCENA WYKORZYSTANIA PREMII KOGENERACYJNEJ JAKO MECHANIZMU WSPARCIA TRANSFORMACJI SYSTEMU CIEPŁOWNICZEGO W POLSCE W LATACH 2019-2020

STRESZCZENIE: Rozwój kogeneracji stanowi element transformacji sektora ciepłowniczego w Polsce. W związku z tym państwo stosuje różne mechanizmy dofinansowań. Jednym z nich jest premia kogeneracyjna, która ma na celu stymulację inwestycji w wysokosprawną kogenerację. Polega ona na dofinansowaniu wytworzonej energii elektrycznej podmiotom, które wygrały aukcję na premię kogeneracyjną, a następnie dokonały inwestycji w nowe silniki kogeneracyjne. Celem niniejszego artykułu jest ocena wykorzystania premii kogeneracyjnej. Teza zakłada, że premia kogeneracyjna, mimo jej pomocowego charakteru, nie jest wykorzystywana przez inwestorów. Świadczy o tym niski stopień kontraktacji dopłat dostępnych w poszczególnych aukcjach. Dla realizacji celu badania przeanalizowano stosunek wolumenu zakontraktowanych dopłat w ramach aukcji na premię kogeneracyjną do wolumenu dostępnego do zakontraktowania w poszczególnych aukcjach. W ramach badania źródeł wtórnych autor dokonał analizy: wyników aukcji na premię kogeneracyjną, raportów sektorowych, ceny emisji CO₂, rodzajów paliw, jak również zagregowanych danych finansowych ciepłowni działających w Polsce. Badania mają charakter implikacyjny, potwierdzają brak adekwatności premii kogeneracyjnej do sytuacji finansowej potencjalnych inwestorów.

SŁOWA KLUCZOWE: kogeneracja, premia kogeneracyjna, odnawialne źródła energii, mechanizmy wsparcia

Zofia KOŁOSZKO-CHOMENTOWSKA

GOSPODARKA FINANSOWA GMIN O DUŻEJ POWIERZCHNI LASÓW – PRZYKŁAD GMIN WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

STRESZCZENIE: W artykule omówiono sytuację finansową gmin wiejskich województwa podlaskiego o dużym udziale powierzchni lasów. Podjęty problem opracowano na podstawie danych statystyki masowej GUS, analiza obejmuje lata 2016-2019. Ocenę gospodarki finansowej przeprowadzono na podstawie wskaźników: budżetowych, na mieszkańca i wskaźników dla zobowiązań dłużnych. Dla określenia zależności między wskaźnikami przeprowadzono rachunek korelacji. Zarówno dochody jak i wydatki w odniesieniu do mieszkańca są mniejsze niż średnio w gminach wiejskich w kraju. Duże są też różnice w wartości innych wskaźników, co wynika m.in. z polityki prowadzonej przez władze lokalne. Dochody z tytułu podatku leśnego stanowią uzupełnienie innych dochodów z tytułu opodatkowania nieruchomości osób fizycznych. W przypadku wielu gmin udział dochodów z tytułu podatku leśnego jest zbliżony do udziału dochodów z podatku rolnego, a w niektórych gminach nawet wyższy.

SŁOWA KLUCZOWE: budżet lokalny, gmina wiejska, podatek leśny, wskaźniki budżetowe

Nikola SAGAPOVA, Eva CUDLÍNOVÁ

NAUKOWE ZAINTERESOWANIE BIOTWORZYWAMI – ANALIZA BIBLIOMETRYCZNA

STRESZCZENIE: Tworzywa sztuczne kształtują współczesne społeczeństwo i ułatwiają codzienne życie. Jednak w związku z niewłaściwym postępowaniem, odpady z tworzyw sztucznych są wszechobecne nie tylko w naszych domach, wsiach i miastach, ale także w środowisku naturalnym. Zgodnie z koncepcją biogospodarki biotworzywa są przedstawiane jako zrównoważona opcja, która może pomóc gospodarce przezwyciężyć zależność od paliw kopalnych i przyczynić się do zmniejszenia ogólnego zanieczyszczenia tworzywami sztucznymi. Badanie ma na celu zidentyfikowanie obszarów zainteresowań naukowych biotworzywami. Podejście metodologiczne badania opiera się na analizie bibliometrycznej (scientometrii). Stwierdzono, że w środowisku akademickim biologia, chemia i biotechnologia to główne obszary zajmujące się biotworzywami, skupiające się na całym procesie rozwoju produktu. Jednocześnie istnieje znaczny brak badań w takich dziedzinach, jak nauki społeczne, w tym ekonomia. Niniejsze rozważania powinny przyczynić się do globalnego dyskursu naukowego.

SŁOWA KLUCZOWE: biotworzywa, tworzywa sztuczne, biogospodarka, analiza bibliometryczna, gospodarka o obiegu zamkniętym

Abdullah Abbas AL-KHRABSHEH, Maisoon Abo MURAD, Abdelruhman Abbas AL-KHRABSHEH, Sakher A. I. AL-BAZAIHAH, Mahmoud H ALRABAB'A, Marwan Muhammad AL-NSOUR

WPŁYW SYTUACJI KRYZYSOWYCH NA ROZWÓJ ZARZĄDZANIA CIĄGŁOŚCIĄ DZIAŁANIA W CZASIE PANDEMII COVID-19 W SZPITALACH JORDANII

STRESZCZENIE: W niniejszym artykule zbadano wpływ różnych sytuacji kryzysowych na rozwój procesu zarządzania ciągłością działania (ang. Business Continuity Management, BCM) w jordańskich szpitalach. Wykorzystano technikę projektowania badań ilościowych. Przetestowano również, czy hipotetyczny model można wykorzystać do opracowania BCM. Dane, uzyskane w wyniku badania ankietowego przełożonych pracujących w 7 prywatnych szpitalach w Ammanie w Jordanii, zostały przeanalizowane za pomocą oprogramowania SPSS. Wyniki badania wykazały, że szpitale w Jordanii dbały o zachowanie bezpieczeństwa i stabilności na wypadek kryzysu. Dodatkowe testy statystyczne dostarczyły dowodów na pozytywny wpływ różnych czynników (takich jak kryzysy zewnętrzne/wewnętrzne, klęski żywiołowe, ryzyka operacyjne i strategiczne, prawdopodobieństwo ponownego wystąpienia kryzysu) na rozwój BCM w jordańskich szpitalach. Autorzy próbowali przedstawić spostrzeżenia i wiedzę, które mogą być pomocne praktykom, naukowcom i decydentom.

SŁOWA KLUCZOWE: kryzysy, szpitale jordańskie, zarządzanie ciągłością działania, prawdopodobieństwo nawrotu kryzysu

Arkadiusz HALAMA, Agnieszka MAJOREK

WYKORZYSTANIE MIKROINSTALACJI FOTOWOLTAICZNYCH (OZE) W WYBRANYCH MIASTACH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

STRESZCZENIE: Zmiany klimatu w coraz większym stopniu wpływają na gospodarkę i ludzkie zachowania. W stosunkowo krótkim okresie zmieniło się postrzeganie wpływu człowieka na klimat. Dążenie do zrównoważonej gospodarki energetycznej stało się jednym z głównych wyzwań obecnych czasów. Zrównoważona gospodarka energetyczna powinna zapewniać m. in. bezpieczeństwo energetyczne, niwelować tzw. ubóstwo energetyczne oraz przyczyniać się do zmniejszania emisji gazów cieplarnianych. Przed Polską stoją ambitne wyzwania związane z celami polityki unijnej zwłaszcza tzw. pakietu FIT 55, których nie da się osiągnąć bez wykorzystania odnawialnych źródeł energii (oze). Wykorzystanie energii słonecznej jest jednym z priorytetowych działań. Wykorzystanie fotowoltaiki „rozproszonej” (czyli m. in. mikroinstalacji) oprócz oczywistych korzyści wiąże się także z koniecznością modernizacji sieci przesyłowych. Celem niniejszej pracy jest ocena wykorzystania oze, a w szczególności mikroinstalacji fotowoltaicznych, w ciągu ostatnich pięciu lat (2015-2020), w wybranych powiatach. Poddane analizie zostaną także zastosowane instrumenty ekonomiczne i prawne, przyczyniające się do inwestycji w mikroinstalacje.

SŁOWA KLUCZOWE: odnawialne źródła energii, globalne ocieplenie, zrównoważony rozwój, mikroinstalacje fotowoltaiczne

Bartosz ZEGARŁO

EKOLOGICZNE, TECHNICZNE I EKONOMICZNE ASPEKTY WYKORZYSTANIA ODPADÓW KRZEMIENIA JAKO KRUSZYW DO BETONÓW SPECJALNYCH

STRESZCZENIE: W pracy niniejszej przeanalizowano ekologiczne, techniczne i ekonomiczne aspekty wykorzystania odpadowego krzemienia, który pozyskiwany jest podczas procesu wydobywania kredy. W pracy zaprezentowano problematykę niekorzystnego wpływu górnictwa na środowisko oraz zwrócono uwagę na powstające odpady wydobywcze. Odpadowy krzemień zaproponowano wykorzystać w formie rozkruszonej, jako substytut wysokiej jakości kruszywa do kompozytów cementowych odpornych na działanie środowisk agresywnych chemicznie. Jako kompozyty kontrolne wykorzystano betony tradycyjne, które zawierały w swojej objętości kruszywa żwirowe i bazaltowe. W związku z zadowalającymi wynikami przeprowadzonych testów opisany sposób unieszkodliwiania odpadu przeanalizowano również pod kątem możliwych korzyści ekonomicznych. Wnioski z przeprowadzonych badań dowiodły, że rozkruszone odpady krzemienia pod względem technicznym dorównują wysokiej jakości kruszywom specjalnym, natomiast koszty ich pozyskania i wytworzenia w odpowiednich systemach ich deponowania mogą być niższe niż najtańszych dostępnych na rynku kruszyw tradycyjnych żwirowych.

SŁOWA KLUCZOWE: odpady krzemienia, zielony beton, beton recyklingowy, środowiska agresywne, substytut kruszywa

Katarzyna Anna KUŹMICZ, Urszula RYCIUK, Ewa GLIŃSKA, Halina KIRYLUK,
Ewa ROLLNIK-SADOWSKA

PERSPEKTYWY ROZWOJU MOBILNOŚCI NA OBSZARACH PERYFERYJNYCH ATRAKCYJNYCH TURYSTYCZNIE

STRESZCZENIE: W artykule podjęto problematykę systemów transportowych na obszarach peryferyjnych, zdefiniowanych przez zbiór ograniczeń wynikających z rzadkiego zaludnienia, rozproszonej lokalizacji przystanków środków transportu oraz efektywności kosztowej systemu. Obszary peryferyjne atrakcyjne turystycznie wymagają szczególnego podejścia do planowania systemu transportowego z uwzględnieniem zmienności popytu oraz konieczności zapewnienia rozwiązań transportowych ograniczających szkodliwe oddziaływanie na środowisko. Celem pracy jest identyfikacja i ocena perspektyw rozwoju innowacyjnych rozwiązań mobilności dla mieszkańców i turystów obszarów peryferyjnych w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz ocena czynników wspierających lub utrudniających rozwój wybranych perspektyw. Wyniki badania Delphi przeprowadzonego wśród 23 ekspertów z siedmiu państw członkowskich UE, Rosji i Norwegii pozwoliły na identyfikację czynników kształtujących przyszłość mobilności na obszarach peryferyjnych, do których należą m.in. multimodalne systemy transportowe wspierane przez rozwiązania informatyczne, transport reagujący na zapotrzebowanie oraz usługi transportowe dostosowane do specyficznych potrzeb różnych grup użytkowników.

SŁOWA KLUCZOWE: innowacyjny transport, zrównoważona mobilność, polityka transportowa, obszary peryferyjne atrakcyjne turystycznie, metoda Delphi

Arkadiusz MAŁKOWSKI, Beata BIESZK-STOLORZ, Dawid DAWIDOWICZ,
Wojciech ZBARASZEWSKI, Martin BALAS

TURYSTYKA ZRÓWNOWAŻONA JAKO CZYNNIK ROZWOJU OBSZARÓW CHRONIONYCH W EUROREGIONIE POMERANIA

STRESZCZENIE: Celem pracy była ocena opinii mieszkańców obszarów chronionych na pograniczu polsko-niemieckim na temat rozwoju turystyki z wykorzystaniem koncepcji turystyki zrównoważonej. Badano, czy rodzaj obszaru chronionego i kraj zamieszkania były determinantami rozwoju turystyki zrównoważonej. W latach 2019-2020 przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców obszarów położonych w pobliżu 14 obszarów chronionych Euroregionu Pomerania. W analizie danych wykorzystano wielomianowe i porządkowe modele logitowe. Podstawowymi ograniczeniami badania był brak możliwości odniesienia się do podobnych badań z lat wcześniejszych oraz dla innych obszarów chronionych w Polsce i w Niemczech. Uniemożliwiło to przeprowadzenie pełnej analizy przestrzenno-czasowej. Przeprowadzone badanie dotyczące akceptacji przez mieszkańców okolic obszarów chronionych w Euroregionie Pomerania ma charakter unikatowy. Wykazano, że regiony polskich obszarów chronionych w Euroregionie Pomerania mają większy potencjał do rozwoju turystyki zrównoważonej niż regiony niemieckie. Wyniki badania pokazują również, że istnieją pewne różnice w postrzeganiu turystyki przez Polaków i Niemców.

SŁOWA KLUCZOWE: turystyka zrównoważona, obszary chronione, obszary peryferyjne, rozwój zrównoważony, Euroregion Pomerania

Anna BERNACIAK, Dariusz SPRINGER

REALIZACJA INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ Z UDZIAŁEM FINANSOWYM MIESZKAŃCÓW GMINY – PRZEGLĄD ROZWIĄZAŃ I OCENA MOŻLIWOŚCI ICH ZASTOSOWANIA

STRESZCZENIE: Partycypacja finansowa mieszkańców gminy w realizacji zadań własnych z zakresu budowy infrastruktury technicznej nie jest zagadnieniem jednoznacznie uregulowanym. W praktyce samorządowej wypracowano co najmniej pięć zasadniczych rozwiązań, zgodnie z którymi tego typu partycypacja się odbywa. Zostały one przedstawione w oparciu o celowy, krytyczny przegląd literatury, analizę aktów prawnych oraz orzecznictwa.

Głównym celem artykułu jest wskazanie zamkniętego katalogu rozwiązań, w oparciu o które partycypacja finansowa mieszkańców w budowie infrastruktury technicznej może być realizowana oraz zaprezentowanie ich porównania i oceny. Najwyższy poziom włączenia społecznego jest osiąganym poprzez zastosowanie partycypacji w oparciu o przepisy ustawy o finansowaniu infrastruktury transportu lądowego oraz w ramach inicjatywy lokalnej. Są to narzędzia, które dają obywatelom najszerszy wpływ na realizację poszczególnych inwestycji i jednocześnie można je uznać za narzędzia koprodukcji usług publicznych, a także najwyższego poziomu partycypacji społecznej, zgodnie z drabiną partycypacji.

SŁOWA KLUCZOWE: partycypacja, partycypacja finansowa, infrastruktura techniczna, zadania własne gminy